

Eesti EL liitumise protsessis: Väljakutsed ja võimaluse kodanikuühiskonnale

(Estonian on the road to accession: Challenges and Opportunities for Civil society)

Autor Kadi Pärnits

Ettekandja Liina Carr

Milline on Eesti jaoks liitumise protsess olnud, eelkõige silmas pidades kolmandat sektorit?

Üldiselt sõltub riigi astumine või mitteastumine uute ühenduste liikmeks eelkõige rahva usaldusest oma juhtidesse, sest nemad juhivad riigi astumist või mitteastumist Euroopa Liitu. **Usaldus** on siin oluline märksõna, sellest sõltub nii meie astumine Euroopa Liitu kui ka seal viibimine. Kas usaldus on, kas ta püsib, see johtub ka paljuski kogu protsessi plusside-miinuste, tulevikuväljavaadete pidevast teavitamisest, kogu teabe avaldamisest, selgitamisest, aktiivsest ühiskondlikust diskussioonist.

Ühiskonna kui terviku vastavatest teadmistest sõltub see, kas me suudame ühises protsessis osaleda, teha vastavaid otsuseid ja areneda ühtlaselt edasi. Lisaks märksõnale **kolmanda sektori teadmised, kodanikuühiskonna teadmised** on meile oluline meie **ühingute tegevussuutlikkus**, riigi haldussuutlikkus, samuti tahe ja võimalused kaasata ja olla kaasatud EL ühinemise ja vastavasse arengu ning teavituspotsessi. Lisaks eelpoolnimetatule mängib suurt rolli kodanikuühiskonna kvaliteetses arengus kultuur, tavad, valmisolek elupõliseks õppeks, aktiivne eluhoiak, milles Eestis on arenguruumi piisavalt.

Kahtlemata teeb meile, kodanikuühiskonna organisatsioonidele, muret meie suutlikkus efektiivselt tegutseda, võime hankida teavet, seda vastu võtta ja töödelda, rääkimata suutlikkusest osaleda erinevates projektides. Võime julgelt öelda, et Eestis on kodanikuühiskonna kui terviku potentsiaal tänini riigi arengu seisukohalt suures osas kasutamata. Kuid asjad edenevad.

Kellelegi meist pole saladus see, et kui siiani on ühinemine Euroopa Liiduga olnud Eestis suuresti läbirääkijate ja kõrgemate ametike pärusmaa. Näide: töö- ja sotsiaalpeatükk avati ja suleti nii vaikselt, et töösuhte osapooled sellest midagi ei teadnud. Siis tänaseks on selge, enamiku jaoks meist Eestis see et Euroopa ühendusse ei astu mitte ainult valitsuse usinad esindajad, vaid kogu ühiskond.

Kahtlemata on Euroopa Liiduga liitumise protsess kolmandale sektorile väga palju andnud: **eelkõige tuge ja usku, et kodanikuühiskonna kaasamine ja areng on Euroopa riigiks saamisel ja sellena püsimisel hädavajalik**. Liitumisprotsess ja Euroopa tavad on andnud meile indu tugevned ja osaleda siseriiklikes debattides. Ilma ühinemisprotsessita oleks meil

.../...

kahtlemata vähem eneseusku ja meie eesmärgid oleksid vähem ambitsioonikad. Me pingutaks vähem oma tegevussuutlikkuse ja meie seisukohtade arvestamise nimel – et ühine tulevik oleks ka meie nägu. Ning ilmselt poleks meil selleks ka neid võimalusi, mis meil täna on.

Kokkuvõttes on **EL meile seega üheaegselt nii eesmärk kui ka võimalus**. Kuigi kiirustamise ja arengu ennaktempo eest tuleb meil ka kibedaid vilju maitsta ja mitte kõik, mis ühendus kaasa toob, pole meie jaoks mõistlik või ei tööta siin.

Euroopa Lepingu alusel loodud assotsiatsiooninõukogu abistamiseks moodustati 2002 aasta aprillis Euroopa Liidu - Eesti Ühise Nõuandekomitee (edaspidi ÜNK). ÜNK loomise eesmärgiks on edendada dialoogi ja koostööd Euroopa Ühenduse ja Eesti majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade vahel. Dialoogi üks eesmärgi on Eesti-poolsete sotsiaalsete huvirühmade tutvustamine konsultatsiooni protsessiga, mis toimub Euroopa Liidu Majandus- ja Sotsiaalkomitee raames ja Euroopa Liidu sotsiaalsete huvirühmade vahel ning Euroopa Liidu sotsiaalsete huvirühmade tutvustamine Eestis läbiviidavate reformide sotsiaalse dimensiooniga. Samuti on koostöö eesmärgiks kodanikuühiskonna organisatsioonide valmisoleku tugevdamine liitumiseks Euroopa Liiduga. Dialoog ja koostöö hõlmab kõiki majanduslikke ja sotsiaalseid aspekte, mis kerkivad esile seoses Euroopa Lepingu elluviimisega. ÜNK väljendab oma arvamust nendes valdkondades tekkivate küsimuste kohta.

Eesti esindajateks Ühises nõuandekomitees on: Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Eesti Tööstustöötajate Keskliit, Eestimaa Talupidajate Liit, Teenistujate Ametiliitude Organisatsioon ja Eesti Ametiühingute Keskliit. ÜNK-l on kaks eesistujat: EAKLi esimees ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liige ja Soome Tööstuse ja Tööstustöötajate Keskliidu (TT) varemõunik hr. Filip Hamro-Drotz.

Ühine nõuandekomitee Eestis on innustanud kõiki kodanikuühiskonna organisatsioone osalema aktiivselt usaldusväärse informatsiooni levitamises ELi liikmeks oleku tagajärgede kohta ning elavdama debatti Eestis. Kuigi Ühises nõuandekomitees esindatud kodanikuühiskonna organisatsioonid keskenduvad eelkõige oma liikmetega suhtlemisele ja nende informeerimisele on Koostöö Ühises nõuandekomitees tõhustanud kodanikuühiskonna organisatsioonide kontakte ja tihendanud omavahelisi igapäevaseid ühiseid tegevusi. Samuti laiendanud koostöö teemade ringi. Ühised (eesti ja euroopa kolleegid vastavatest kodanikuühiskonna ühingutest)teemade läbitöötamised on andnud palju teadmisi juurde nii organisatsioonidele kui avalikkusele, avardanud nii eesti kui euroopa kodanikuühiskonna ühingute silmaringi, tegevusampluaad kui haaret.

Usun et eesti omalaadne areng, lahenduste otsimine sellises sümbioosis kui vana ja uus on arendavad ka n.ö. vanale Euroopale ja annab meie ühiseks arenguks uut kvaliteeti.

Omavahelises koostöös ühingute vahel ühises nõuandekomitees Eestis on ära kasutatud ka meedia olulist rolli info levitamisel ning debati elavdamisel Euroopa Liidu teemadel. Ühine nõuandekomitee on koostöös valitsuse esindajatega ja Tulevikukonvendi esindajatega muutnud sisukamaks kodanikuorganisatsioonide siseseid debatte EL ja EL Tuleviku (konvendi?) teemadel.

Tänaseks on Eesti ÜNK kohtunud kahel korral. Esimene kohtumine toimus 2002 aasta juulis, kus käsitleti Euroopa Liidu struktuurfondide teemat ja Kodanikuühiskonna kaasamist Euroopa Liidu laienemise protsessi.

Teine kohtumine toimus novembris Brüsselis, kus võeti põhjalikuma vaatluse alla kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine EL laienemise protsessi. EL-Eesti ÜNK liikmed leidsid, et kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad olema rohkem kaasatud EL liitumise protsessi, kuna nad omavad väga tähtsat rolli EL aquis rakendamisel. Samuti leiti, et Eesti valitsus peab toetama sotsiaaldialoogi ja sotsiaalpartnerite ning kodanikuühiskonna arengut.

Arutelu põhjal esitas ÜNK järgmised soovitusel:

- Valitud poliitikutel tuleks sagedamini küsida läbi erinevate komisjonide kirjalikke ettepanekuid ning korraldada kohtumisi, et võimaldada tõeliselt olulistel ja huvipakkuvate ettepanekute tegijatel oma ideid otse esitada. Vajalik on enam konsulteerida kodanikuühiskonnaga.
- Kodanikuühiskonnad peaksid looma endale piisavad ressursid, seejärel koolitama välja oma personali ning ametiisikud selles, kuidas uurida, valmistada ette ja esitada oma arvamusi nende enda sektoriga seotud teemade kohta. Kodanikuühiskonna organisatsioonid peaksid mõistma, et neid hinnatakse selle panuse järgi, mida nad annavad Eesti juhtimisse.
- Vaja on koolitada nii ametnike kui ka kodanikuühendusi. Teadmiste ja oskuste läbi paraneks koostöö kodanikuühiskonna ja riigi vahel

Läheneva liitumise eel pidas ÜNK äärmiselt oluliseks, et kodanikel oleks selge ülevaade liitumisega seotud küsimustest ning laienemisele järgnevatest tagajärgedest.

ÜNK leidis, et liitumine mõjutab kogu Eesti elanikkonda ning seetõttu mängivad kodanikuühendused tähtsat rolli sellekohases avalikus arutelus. Kodanikuühendused peavad mõistma liitumisega seotud fakte ja küsimusi, nad peavad kindlustama, et ametivõimud oleksid teadlikud liitumise mõjust kodanikuühendusi puudutavatele valdkonnale ja, mis kõige tähtsam, kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad tagama, et nende liikmed oleksid täielikult informeeritud ning kaasatud nii selle info laialdasse levitamisse kui ka kogu

.../...

dialoogi. ÜNK arutas oma liikmete Hr Peter Boldti ja Pr Eve Päärendsoni koostatud raporti põhjal EL Struktuurifondidega seotud küsimusi.

Arutelu tulemusena jõuti järgmiste järeldusteni:

- Eesti Valitsusel tuleb koostada plaan, et tagada sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide informeeritus Eelstruktuurifondide ja EL Struktuurifondidega seotud küsimustest ning luua võimalused kolmandale sektorile EL Struktuurifondidest raha taotlemiseks;
- Vajalik on riiklik kaasfinantseering, et tagada kolmandele sektorile võimalus osaleda EL Struktuurifondidest raha taotlemisel
- Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad olema kaasatud kõigil tasanditel EL struktuurifondidega seonduvate küsimuste lahendamiseks.
- Valitsus peaks koolitama kõrvuti riigiametnikega ka kodanikuühiskonna organisatsoone EL Struktuurifondide teemáticas (eriti EL Sotsiaalfondiga seotud küsimustes)
- EL Komisjon peaks kõrvuti kandidaatriikide ametnikega toetama ka kodanikuühiskonnaorganisatsioone EL Struktuurifondidega seotud teadmiste saamisel
- Kodanikuühiskonnad omalt poolt peaksid tulevikus kasutama EL Struktuurifondide vahendeid ning tegema eelnevalt tõhusat tööd, et olla valmis vastavate projektide kaasfinantseerimiseks ja administreerimiseks.
- Ühise nõuandekomitee kevadised teemad on elupõline õpe ja kutseõpe.

On kahtlemata selge, et Koostöö Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega intensiivistab seisukohtade kujunemist erinevates Euroopa Liitu ja kodanikuühiskonda puudutavates küsimustes. Mistõttu on kahtlemata kahju sellise koostöö vormi lõppemisest seoses liitumislepingu allkirjastamisega. Kuigi koostöö jätkub Euroopa majandus ja sotsiaalkomitees, siis paratamatult väiksema keskenduse ja efektiivsusega konkreetse riigi järele aitamiseks.. Silmas pidades väga kiiret liitumise protsessi vajaksime aga antud vormi ÜNK-d kindlasti veel pikemaks perioodiks. Läbi Euroopa integratsiooni tugevnevad kodanikuühiskonna organisatsioonid, tihendavad koostöö vorme ja läbi selle tegevuses saavutatakse tegelik integratsioon Euroopasse – selgemalt inimeste jaoks kui ilma kodanikuühiskonna organisatsioonideta.